

Warszawa, 17 października 2016 r.

Uwagi Fundacji Panoptykon dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie informacji oświatowej

Projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie informacji oświatowej (dalej: **projekt ustawy**) przewiduje wprowadzenie dwóch zasadniczych zmian do funkcjonowania systemu informacji oświatowej (dalej: **SIO**). Jedną z nich jest likwidacja tzw. lokalnych baz danych SIO. Drugą jest zapewnienie dostępu do bazy danych SIO za pomocą Internetu.

1. Uwagi ogólne

Na wstępie zwracamy uwagę, że aktualne są nasze fundamentalne uwagi dotyczące zasad funkcjonowania SIO. Zastrzeżenia te zgłaszaliśmy wielokrotnie: przy okazji uchwalania obowiązującej ustawy o systemie informacji oświatowej i podczas jej kolejnych nowelizacji. Wpływają one na naszą krytyczną ocenę także opiniowanego projektu ustawy.

W ocenie Fundacji Panoptykon katalog danych jednostkowych, które mają być przetwarzane i przez wiele lat przechowywane w bazie danych SIO (tzw. dane dziedzinowe) jest bardzo szeroki. Gromadzenie na poziomie centralnym informacji dotyczących całej ścieżki edukacyjnej uczniów wiąże się z daleko idącą ingerencją w konstytucyjnie chronione prawa do prywatności i autonomii informacyjnej jednostki. Dlatego proponowane rozwiązania powinny być poddane wnikliwej ocenie pod kątem zgodności z art. 47 i art. 51 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Na wcześniejszych etapach prac legislacyjnych dotyczących ustawy o SIO, projektodawca wskazywał, że: „dane zbierane w SIO są używane do celów kreowania polityki oświatowej”. Innymi słowy, ingerencja w prywatność uczniów uzasadniana jest koniecznością sprawnego zarządzania systemem edukacji publicznej (zwłaszcza w aspekcie finansowym). W naszej ocenie stopień ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności, który wiąże się z wdrożeniem nowego SIO, pozostaje nieproporcjonalny względem wskazanego celu. Rozwiązania przyjęte w ustawie o SIO trudno bowiem uznać za niezbędne, a realizacja celów ustawy jest możliwa przy zastosowaniu środków mniej ingerujących w prywatność jednostek. Sprawne zarządzanie oświatą nie wymaga gromadzenia na poziomie centralnym tak szerokiego zakresu danych, jak to przewiduje ustawa o SIO. Do realizacji tego celu wystarczające są dane zbiorcze, pod warunkiem, że charakteryzują się odpowiednim poziomem rzetelności.

Chcielibyśmy zwrócić uwagę również, że obecny projekt ustawy jest przedkładany przed upublicznieniem wyników kontroli Najwyższej Izby Kontroli (NIK) w sprawie lokalnych baz danych SIO (sygn. R/14/004/KNO). Naszym zdaniem ewentualne zmiany prawne powinny również brać pod uwagę zastrzeżenia formułowane przez NIK.

2. Uwagi szczegółowe

Opiniowany projekt odchodzi od równoległego funkcjonowania dwóch poziomów SIO. Likwidacji mają ulec lokalne bazy danych, w tym również te prowadzone przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Dotychczas informacje dotyczące korzystania z poradni psychologiczno-pedagogicznej zbierane były na poziomie lokalnych baz SIO, a następnie przekazywane w formie zbiorczej do centralnej bazy SIO. Tymczasem zgodnie z projektem ustawy uchyleniu mają ulec między innymi art. 26a oraz art. 40 ust. 3 ustawy o SIO, które były podstawą prawną do opisanego wyżej działania poradni.

Uzasadnienie projektu ustawy w sposób lakoniczny odnosi się do tych zmian. Tymczasem mają one fundamentalne znaczenie z punktu widzenia ochrony wrażliwych danych uczniów. Uważamy, że projektodawca powinien na poziomie uzasadnienia projektu bardzo klarownie wykazać, czy i w jaki sposób na poziomie placówek psychologiczno-pedagogicznych będzie odbywało się gromadzenie danych o uczniach korzystających z ich usług.

Niestety projektodawca nie uwzględnił w swoich propozycjach zmian w art. 12 i 16 ustawy o SIO. Nie zaproponowano rozwiązań, które mogłyby zwiększyć ochronę danych wrażliwych dotyczących objęcia ucznia wczesnym wspomaganie rozwoju, zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi kształceniem specjalnym, oraz objęciem opieką w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, specjalnym ośrodku wychowawczym czy ośrodku terapii rewalidacyjno-wychowawczym.

Chcielibyśmy również zwrócić uwagę, że dostęp do bazy danych SIO przez Internet musi podlegać odpowiednim zabezpieczeniom technicznym, które zapewnią wysoki standard ochrony danych osobowych. Przede wszystkim uprawnione osoby powinny mieć możliwość uzyskania dostępu do danych uczniów tylko w konkretnych i uzasadnionych przypadkach. Na poziomie systemu niezbędna jest więc funkcjonalność, która umożliwi śledzenie kto, kiedy i dlaczego korzystał z konkretnych danych.

Zgodnie z proponowanym art. 68 ust 5 projektu ustawy dostęp do bazy danych SIO ma być dostępny tylko z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Takie zabezpieczenie ma jednak charakter iluzoryczny. Istnieje szereg łatwo dostępnych środków technicznych (jak chociażby serwisy proxy), za pomocą których bez większej trudności można ominąć ograniczenia o charakterze terytorialnym. Co więcej, projektodawca na poziomie uzasadnienia nie tłumaczy czemu dokładnie ma służyć wprowadzanie ograniczenia terytorialnego i czym potencjalnie zagrożenia „pochodzące z zagranicy” mogą różnić się od tych, których źródło znajduje się na terytorium Polski oraz – co najważniejsze – jak te „krajowe” zagrożenia ma zamiar zminimalizować.